

อิทธิพลของภาษาสันสกฤตที่มีต่อภาษาไทย

รศ.ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์ สำนักงานอธิการบดี

คนไทยทุกคนที่ได้ศึกษาภาษาสันสกฤต จะมีความภาคภูมิใจอย่างยิ่ง เพราะภาษาสันสกฤตมีอิทธิพลต่อภาษาไทยคือมีใช้ในภาษาไทยมากกว่าภาษาบาลี ประเด็นนี้หมายความว่า คำภาษาสันสกฤตมีใช้ในภาษาไทยประมาณ ๔๐ เปอร์เซนต์ แต่คำภาษาบาลีมีใช้ในภาษาไทยประมาณ ๑๕ เปอร์เซนต์ ข้อมูลนี้ได้มาจากเอกสารด้านภาษา แต่ผู้เขียนต้องขอภัยที่ไม่สามารถอ้างอิงเอกสารชิ้นนั้นได้

ผู้เขียนเคยรับราชการในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นเวลา ๘ ปี และได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนิสิต และเป็นหัวหน้าภาควิชาภาษาไทย ในคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เมื่อพิจารณาถึงชื่อของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ผู้เขียนลองทดสอบความรู้ของตนเองเกี่ยวกับการออกเสียงชื่อของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ เราจะออกเสียงว่า “มหาวิทยาลัยท่ามะสาต” แต่ในการสะกดตัวอักษรจะสะกดว่า ‘มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์’ ชื่อที่สะกดตัวด้านซ้ายมือนี้ เป็นการสะกดตัวที่ถูกต้อง เพราะคำนี้มาจากภาษาสันสกฤต ซึ่งแยกเป็น ๒ คำคือ ‘มหาวิทยาลัย’ มาจากคำภาษาสันสกฤต ‘มหาวิทยาลัย’ และคำว่า ‘ธรรมศาสตร์’ ซึ่งมาจากคำสันสกฤตว่า ‘ธรรมศาสตร์’ คำว่า ‘ธรรม’ มาจากคำภาษาสันสกฤต ตามหลักภาษาสันสกฤตคำที่มี ร ทุกคำ เรียกว่าคำมี เราะ เมื่อใช้ในภาษาไทยต้องแปลง ร เป็น ธรรม ดังนั้น คำว่า ‘ธรรม’ จึงใช้ในภาษาไทยว่า “ธรรม” และออกเสียงว่า ทำไม่ตรงกับคำว่า ธรรม แต่ความหมายก็คือ ‘ธรรม’ นั่นเอง

คำว่า ‘ศาสตร์’ มาจากคำภาษาสันสกฤตว่า ‘ศาสตร์’ ออกเสียงว่า ‘ศาสตร์ม’ ถ้าออกเสียงแบบไทยจะออกเสียงว่า ‘สาต’ ซึ่งหมายถึงเสื่อสาต

ประเด็นที่ยกมากล่าวนี้ เป็นประเด็นแรกเกี่ยวกับอิทธิพลของภาษาสันสกฤตที่มีต่อภาษาไทย

ต่อไปควรพิจารณาและวิเคราะห์หลักการนำคำสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทยในบางส่วนดังต่อไปนี้ :-

๑. คำที่มี ร ๒ ตัว (ร หัน) มาจากคำสันสกฤตที่มี ร แต่การออกเสียงไม่ตรงกับเสียงในภาษาสันสกฤต ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการออกเสียงในภาษาไทย แต่ต้องยอมรับความจริงด้านภาษาว่า คำเดิม เป็นคำภาษาสันสกฤต และนำมาใช้ในภาษาไทย เช่น

- ๑.๑ กรรณ แปลว่า หู มาจากภาษาสันสกฤตว่า กรณ (บาลีว่า กณฺณ)
- ๑.๒ กรรม " การกระทำ, การงาน มาจากภาษาสันสกฤตว่า กรม (บาลีว่า กมฺม)
- ๑.๓ จรรยา " ความประพฤติ มาจากภาษาสันสกฤตว่า จรยา (บาลีว่า จริยา)
๒. คำไทยที่มี ศ เป็นคำมาจากภาษาสันสกฤต ออกเสียง sh. ในภาษาอังกฤษ เช่น กุศล แปลว่า ความดี (บาลีว่า กุสล)
๓. คำไทยว่า สวัสดิ์ มาจากภาษาสันสกฤตว่า สฺวสฺติ (บาลีว่า โสฺตฺถิ)
๔. คำไทยว่า จันท์ = ดวงเดือน มาจากภาษาสันสกฤตว่า จนฺทุร (บาลีว่า จนฺท)
๕. คำไทยว่า เกษม มาจากภาษาสันสกฤตว่า เกฺษม (บาลีว่า เขม)
๖. คำไทยว่า เกษตร มาจากภาษาสันสกฤตว่า เกฺษฺตร (บาลีว่า เขตฺต)
๗. คำไทยว่า โกรธ มาจากภาษาสันสกฤตว่า โกรฺธ (บาลีว่า โภธ)
๘. คำไทยว่า เกียรติ มาจากภาษาสันสกฤตว่า กิรฺติ (บาลีว่า กิตฺติ)
๙. คำไทยว่า สกนธ์ มาจากภาษาสันสกฤตว่า สกนฺธ (บาลีว่า ขนฺธ)
๑๐. คำไทยว่า ครหา มาจากภาษาสันสกฤตว่า คฺรฺหา (บาลีว่า คฺรฺหา)
๑๑. คำไทยว่า คฤหัสถ์ มาจากภาษาสันสกฤตว่า คฤหฺสฺถ (บาลีว่า คหฺภูฏ)
๑๒. คำไทยว่า ครรภ์ มาจากภาษาสันสกฤตว่า คฺรฺภ (บาลีว่า คพฺภ)
๑๓. คำไทยว่า ครู มาจากภาษาสันสกฤตว่า คฺรฺ (บาลีว่า คฺร)
๑๔. คำไทยว่า เคราะห์ มาจากภาษาสันสกฤตว่า คฺรฺห (บาลีว่า คห)
๑๕. คำไทยว่า คฤห มาจากภาษาสันสกฤตว่า คฤห (บาลีว่า เคห)
๑๖. คำไทยว่า โคตร มาจากภาษาสันสกฤตว่า โคตฺร (บาลีว่า โคตฺต)
๑๗. คำไทยว่า ฆาตกรรม มาจากภาษาสันสกฤตว่า ฆาตกรฺม (บาลีว่า ฆาตกมฺม)
๑๘. คำไทยว่า โฆษณา มาจากภาษาสันสกฤตว่า โฆษฺณา (บาลีว่า โฆสฺนา)
๑๙. คำไทยว่า จงกรม มาจากภาษาสันสกฤตว่า จงฺกฺรฺม (บาลีว่า จงฺกม)
๒๐. คำไทยว่า จักรพรรดิ มาจากภาษาสันสกฤตว่า จกฺรฺวฺรฺติ (บาลีว่า จกฺกวตฺติ)
๒๑. คำไทยว่า จักขุ มาจากภาษาสันสกฤตว่า จกฺษุ (บาลีว่า จกฺขุ)
๒๒. คำไทยว่า เจตีย์ มาจากภาษาสันสกฤตว่า เจตฺย (บาลีว่า เจตฺย)
๒๓. คำไทยว่า ฉัตร มาจากภาษาสันสกฤตว่า ฉตฺร (บาลีว่า ฉตฺต)
๒๔. คำไทยว่า ชิวหา มาจากภาษาสันสกฤตว่า ชิวฺหา (บาลีว่า ชิวฺหา)
๒๕. คำไทยว่า ดาราศาสตร์ มาจากภาษาสันสกฤตว่า ดาราศาสฺตร (บาลีว่า ดาราสฺตฺถ)
๒๖. คำไทยว่า ทรรศนะ มาจากภาษาสันสกฤตว่า ทฺรฺศน (บาลีว่า ทสฺสน)
๒๗. คำไทยว่า ทฤษฎี มาจากภาษาสันสกฤตว่า ทฺฤษฺฏี (บาลีว่า ทิฏฺฐิ)

๒๘. คำไทยว่า โทษ มาจากภาษาสันสกฤตว่า โทษ (บาลีว่า โทส)
 ๒๙. คำไทยว่า นิตย มาจากภาษาสันสกฤตว่า นิตย (บาลีว่า นิจฺจ)
 ๓๐. คำไทยว่า นิตินาสตรี มาจากภาษาสันสกฤตว่า นิตินาสตรี (บาลีว่า นิตินสตฺถิ)

ประเด็นสำคัญที่ควรเข้าใจคือว่า คำสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทยนั้น จะเป็นคำนาม ไม่ใช่คำกริยา แต่คำนามดังกล่าวจะได้รับการเปลี่ยนแปลงรูปร่าง เปลี่ยนเสียงบ้าง โดยมีหลักดังต่อไปนี้

๑. สระ อะ ที่มีพยัญชนะซ้อนในภาษาสันสกฤต จะออกเสียงสระ โอะ ลดรูปในภาษาไทย และใช้เครื่องหมายทัณฑฆาตบนพยัญชนะตัวสุดท้าย เช่น วจน-วะจะนะ ภาษาไทยใช้ว่า พจน โดยเปลี่ยน ว เป็น พ อ่านว่า พด แปลว่า คำพูด

๒. ในกรณีที่เกิดซ้ำข้างต้น บางครั้งในภาษาไทยใช้พยัญชนะตัวสุดท้ายเป็นตัวสะกด เช่น คำว่า กมล (ออกเสียงว่า กะมะละ) ในภาษาสันสกฤต ในภาษาไทยใช้ว่า กมล ออกเสียงว่า กะมน

๓. สระเสียงสั้นในภาษาสันสกฤต จะออกเสียงยาวในภาษาไทย เช่น

คำสันสกฤตว่า	ครุ (คะรุ)	ภาษาไทยใช้ว่า	“ครู”	แปลว่า	ผู้หนักแน่น
	ศตฺรุ	ภาษาไทยใช้ว่า	ศฺตฺรุ	แปลว่า	ผู้จองเวร
	ฤษิ	ภาษาไทยใช้ว่า	ฤษี	แปลว่า	นักบวชผู้มีมาก่อนพุทธกาล

๔. สระเสียงสั้นทุกตัว เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย จะออกเสียงไม่ครบทุกอักษร และนิยมทำให้เป็นเสียงยาว เช่น

ไวกุณฺฐ (อ่านว่า ไวกุณฐะ ในภาษาไทยใช้ว่า ไวกุณฐ์ หมายถึงที่ประทับของพระนารายณ์ สามารถ ภาษาไทยใช้ว่า สามารถ แปลว่า ความสามารถ

๕. สระเสียงยาวในภาษาสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย จะเปลี่ยนเป็นเสียงสั้น เช่น

วิณ	สันสกฤต	ไทยใช้ว่า	พิน (ออกเสียงว่า ฟิน แปลว่า พิน)
นิล	สันสกฤต	ไทยใช้ว่า	นิน (ออกเสียงว่า นิน แปลว่า สีเขียว)
วิปริต	สันสกฤต	ไทยใช้ว่า	วิปริต (ออกเสียงว่า วิปะหริด แปลว่า ความผิดปกติ)
สุกร	สันสกฤต	ไทยใช้ว่า	สุกร (ออกเสียงว่า สุกอน แปลว่า หมู)

แม้คำที่มีสระเสียงยาวและมีตัวสะกดก็ทำให้เป็นเสียงสั้นในภาษาไทย เช่น คำสันสกฤตว่า อาศฺจราย ไทยใช้ว่า อัจจราย

๖. เสียงสระ อะ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นเสียง เอะ ในภาษาไทย เช่น

สันสกฤตว่า	คุรห	ไทยใช้ว่า	เคราะห์ (โชคไม่ดี)
สันสกฤตว่า	ปณฺทว	ไทยใช้ว่า	บัณฑิต (เครื่องตีชนิดหนึ่ง)

๗. สระ อี, อี้ ในสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย เปลี่ยนเสียง อี, อี้ เป็น อี เช่น
ลึงค	ไทยใช้ว่า	ลิ่งค์
ศิกษา	ไทยใช้ว่า	ศีกษา
มหีมา	ไทยใช้ว่า	มหีมา
พีช	ไทยใช้ว่า	พีช
๘. สระ อี, อี้ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็น สระ เอีย เมื่อใช้ในภาษาไทย เช่น
สฤติ	ไทยใช้ว่า	เสถียร
กิริติ	ไทยใช้ว่า	เกียรติ
๙. สระ อี, อี้ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นเสียง เอ เมื่อใช้ในภาษาไทย เช่น
สีมา	ไทยใช้ว่า	เสมา
วิตาน	ไทยใช้ว่า	เพดาน
๑๐. สระ อะ และสระ อี ที่อยู่หน้าหรืออยู่กลางคำสันสกฤต เมื่อใช้ในภาษาไทย เปลี่ยนสระ อะ เป็น สระ อี หรือ สระ เอ ส่วนสระ อี เปลี่ยนเป็นสระ เอีย เช่น
วชิร	ไทยใช้ว่า	วิเชียร
วชร	ไทยใช้ว่า	เพชร
ปณจ	ไทยใช้ว่า	เบญจ
๑๑. สระ อุ ที่อยู่หน้าคำสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย เปลี่ยนเป็นสระ โอ เช่น
กุหก (กุหะกะ)	ไทยใช้ว่า	โกหก
กุมุท (กุมะทะ)	ไทยใช้ว่า	โกมุท(โกมุต)
๑๒. สระ อุ หน้าคำสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย นิยมเปลี่ยนเป็น สระ โอ เช่น
ทूर (ไกล) + ศพท (เสียง)	ไทยใช้ว่า	โทรศัพท์
ทूर (ไกล) + เลข (การเขียน)	ไทยใช้ว่า	โทรเลข
ทूर (ไกล) + พิมพ (การพิมพ์)	ไทยใช้ว่า	โทรพิมพ์
ทूर (ไกล) + ทุรศน (สิ่งที่เห็นจากที่ไกล)	ไทยใช้ว่า	โทรทัศน์
๑๓. สระ โอ ในภาษาสันสกฤตที่สามารถมีตัวสะกดได้ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย เปลี่ยนสระ โอ เป็นสระ แอ เช่น
ไวทฺย	ไทยใช้ว่า	แพทย์ เช่น นายแพทย์(หมอ)
ไสนฺย	ไทยใช้ว่า	แสนย์ เช่น แสนยานุภาพ = อำนาจทางทหาร

หลักการเปลี่ยนแปลงพยัญชนะ

วิธีการหรือหลักการเปลี่ยนแปลงพยัญชนะ ในภาษาสันสกฤตมีดังต่อไปนี้ :-

๑. พยัญชนะ ก ในภาษาสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย เปลี่ยนเป็น ข เช่น
กนิษฐา ไทยใช้ว่า ขนิษฐา แปลว่า น้องสาว
กปฏ ไทยใช้ว่า ขบถ หรือ ขบถ แปลว่า ผู้ทรยศ
๒. พยัญชนะ ช ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ จ ในภาษาไทย เช่น
ชยษฐา ไทยใช้ว่า เจษฎา แปลว่า ผู้เป็นใหญ่ในครอบครัว
๓. พยัญชนะ ต ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็น ด ในภาษาไทย เช่น
ตฤษฏี ไทยใช้ว่า ดฤษฏี = ความยินดี
ตวรรษนี้ ไทยใช้ว่า ตรรชนี = นิ้วชี้

แต่บางคำจะคง ต ไว้ตามเดิม เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย เช่น

ตฤชณา ไทยใช้ว่า ตัณฑา = ความหยาก, ความกระหาย
ตฤณ ไทยใช้ว่า ตฤณ = หญ้า

๔. พยัญชนะ ฐ ในภาษาสันสกฤต เมื่อใช้ในภาษาไทย เปลี่ยนเป็น ฏ เช่น
อษฏ (๘) ไทยใช้ว่า อັษฏ เช่น อັษฏางค์ (องค์ ๘)
ทฤษฏี ไทยใช้ว่า ทฤชฎี

๕. พยัญชนะ ป ในสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย เปลี่ยนเป็น บ เช่น
บุษป ไทยใช้ว่า บุษบา (ดอกไม้)
ปณทิต ไทยใช้ว่า บัณฑิต (นักปราชญ์)

แต่บางคำไม่เปลี่ยนแปลง เช่น

ปรารุณา ไทยใช้ว่า ปรารธนา
ปรโยชน ไทยใช้ว่า ประโยชน์

๖. พยัญชนะ ว ในภาษาสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย เปลี่ยนเป็น พ เช่น
วฤศจิกายน ไทยใช้ว่า พฤศจิกายน
วฺยาปาท ไทยใช้ว่า พยาบาท

แต่คำบางคำใช้ได้ทั้ง พ และ ว ในภาษาไทย เช่น

วิจิตร กับ พิจิตร
วิชัย กับ พิชัย

วงศ์ กับ พงศ์
 วิบัติ กับ พิบัติ
 วาณิช กับ พาณิช
 วิษณุ กับ พิษณุ

๗. คำสันสกฤตบางคำที่ใช้ไม่มีพยัญชนะซ้อน เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย นิยมซ้อนพยัญชนะให้เหมือนพยัญชนะตัวหลัง เพื่อออกเสียงง่าย เช่น

ลตา = ลัตตา = ลัดตา แปลง ต เป็น ด

๘. คำสันสกฤตที่มีเสียง “เอา” ซึ่งแผลงมาจากสระ อุ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยนิยมซ้อนพยัญชนะ ว หลังสระ เอา เมื่อมีคำนามตามหลัง เช่น

สุ + คนฺธ เป็น เสาคนฺธ ไทยใช้ว่า เสาวคนธ์ แปลว่า กลิ่นหอม
 สุ + รส เป็น เสาวรส ไทยใช้ว่า เสาวรส แปลว่า รสดี

๙. พยัญชนะสุดท้ายที่เรียกว่า อนุนาสิก หรือ นิคหิต สามารถวางซ้อนหน้าพยัญชนะตัวใดตัวหนึ่งในวรรคของตนได้ เมื่อซ้อนแล้วพยัญชนะตัวนั้นก็จะเป็นตัวสะกด เช่น

มกร ไทยใช้ว่า มังกร
 มกฺฏ ไทยใช้ว่า มงกฏ
 ลित्र ไทยใช้ว่า ลิงขร (ยอด, หงอนไก่)

๑๐. คำบางคำในภาษาสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย นิยมซ้อน ร เพื่อสะดวกในการออกเสียง นี่เป็นอิทธิพลของภาษาสันสกฤต เช่น

มาตฤ ไทยใช้ว่า มารดร, มารดา (แปลง ต เป็น ด)
 มายา ไทยใช้ว่า มารยา แปลว่า แง่กล

๑๑. พยัญชนะในภาษาสันสกฤตบางคำ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยจะสับเปลี่ยนกัน เช่น

นิคฺฤหิต ไทยใช้ว่า นฤคหิต อาจมาจากอิทธิพลภาษาบาลีว่า นิคฺคหิต

๑๒. พยัญชนะตัวแรกของคำภาษาสันสกฤตบางคำ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย จะถูกตัดออกไปเพื่อลดจำนวนคำในวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง เช่น

สัน. อธิษฐาน ไทยใช้ว่า ธิษฐาน และกลายมาเป็นพิษฐานในภายหลัง
 สัน. อุปาธยาย ไทยใช้ว่า บาธยาย มักใช้ในคำกลอนเช่นครุบาธยาย
 ซึ่งใช้ในภาษาไทยว่า “ครุบา” เช่นครุบาศรีวิชัยที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นต้น
 สัน. หฤทัย ไทยใช้ว่า ฤทัย, ทัย แปลว่า พระทัย(ใจ)

- สัน. กุชมา ไทยใช้ว่า ชมา แปลว่า ขอชมมาลาโทษ
 สัน. ศุรามณेर ไทยใช้ว่า สามณेर ซึ่งตรงกับภาษาบาลี

๑๓. พยัญชนะที่อยู่กลางคำสันสกฤตบางคำ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยจะถูกตัดออกไป เพื่อให้เหลือน้อยพยางค์ เช่น

- สัน. อรุโณทย ไทยใช้ว่า อโณทัย แปลว่า พระอาทิตย์ขึ้น
 สัน. วนาบุตร ไทยใช้ว่า พนาคร แปลว่า ระหว่างป่า, ป่าอื่น

๑๔. พยัญชนะที่อยู่ท้ายคำสันสกฤตบางคำจะถูกตัดทิ้งไปเพื่อให้มีน้อยพยางค์ เช่น

- สัน. อรชยาศรย ไทยใช้ว่า อรัชยาศัย แปลว่า นิสัยใจคอ
 สัน. โกลาหล ไทยใช้ว่า โกลา แปลว่า ความสับสนวุ่นวาย

๑๕. คำสันสกฤตบางคำ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยนิยมเติมพยัญชนะ ษ กลางคำ ซึ่งเป็นภาษาโบราณ เช่น

- สัน. ราตรี ไทยใช้ว่า ราษตรี แปลว่า กลางคืน
 สัน. กฤต ไทยใช้ว่า กฤษฏา แปลว่า ซึ่งบุคคลได้กระทำแล้ว

หมายเหตุ (คำว่า กฤต) แปลง ต เป็น ฐ และแปลง ฐ เป็น ฏ

๑๖. คำสันสกฤตบางคำ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย นิยมเติมพยัญชนะที่ทำยคำ เพื่อประโยชน์ในการสัมผัสเสียงในคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง เช่น

- สัน. ลีลา ในวรรณกรรมไทยใช้ ลีลาศ (เติม ศ)

๑๗. คำสันสกฤตบางคำ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย นิยมตัดพยัญชนะต้นคำออก เพื่อให้เหลือน้อยพยางค์ เช่น

- สัน. รณรงค์ (สนามรบ) ไทยใช้ว่า ณรงค์ (การรบ)

๑๘. คำสันสกฤตบางคำ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย นิยมซ้อนพยัญชนะ ร ในระหว่างคำ เช่น

- สัน. ไกลาส ไทยใช้ว่า ไกรลาส
 สัน. วาสูกี ไทยใช้ว่า วาสูกี (ชื่อพยานาค)
 สัน. เกศริน ไทยใช้ว่า ไกรศรี (ผู้มีสร้อยคอได้แก่ราชสีห์)

๑๙. คำสันสกฤตบางคำไม่มี ฤ แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย นิยมเติม ฤ เช่น

- สัน. มฤ (น้ำหวาน, น้ำผึ้ง) ไทยใช้ว่า มฤฑู

๒๐. ร ในคำสันสกฤตบางคำ เมื่อใช้ในภาษาไทย นิยมแปลงเป็น ฤ เช่น

- สัน. รติ (ความยินดี) ไทยใช้ว่า ฤติ แปลว่า ความยินดี

๒๑. คำว่า นิรุ ซึ่งแปลว่าไม่มีหรือออกไป ในคำสันสกฤตบางคำ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย นิยมแปลงเป็น นฤ เช่น

สัน. นิรุมล (ปราศจากมลทิน) ไทยใช้ว่า นฤมล

สัน. นิรุณาท (ความกึกก้อง) ไทยใช้ว่า นฤนาท

๒๒. เรพะ (ร) ในภาษาสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย นิยมแปลง ร เป็น ร หัน (รร) เช่น

สัน. สุวรรค (สุวรรณค์) ไทยใช้ว่า สุวรรค์

สัน. วรณ (สี) ไทยใช้ว่า วรณ

๒๓. ริ ในคำสันสกฤตบางคำ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย นิยมเปลี่ยน ริ เป็น ร หัน (คือ รร) เช่น

สัน. บริหาร (การบริหาร) ไทยใช้ว่า บรรหาร

สัน. บริษท (บริษัท) ไทยใช้ว่า บรรษท

๒๔. คำสันสกฤตบางคำไม่มี เรพะ คือ รร แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย นิยมเพิ่ม เรพะ เข้าไป เช่น

สัน. ขทุค (พระขรรค์) ไทยใช้ว่า ขรรค์

๒๕. พยัญชนะที่มีจุดอยู่ภายใต้ เช่น จ มุ ส เป็นพยัญชนะกึ่งมาตรา คือไม่เป็นตัวชั้นใน ภาษาสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย นิยมใช้เป็นพยัญชนะเต็มมาตรา ออกเสียงเป็น อะ บ้าง เป็น อัว บ้าง เช่น

สัน. สุสตุ ไทยใช้ว่า สุวัสตี (ออกเสียงว่า สะหวัดตี)

สัน. วิฑุ ไทยใช้ว่า วิฑุ (ออกเสียงว่า วิดทะยุ) แปลว่า สายฟ้า

สัน. อีศุวร ไทยใช้ว่า อีศุวร (ออกเสียงว่า อีสวน) แปลว่า เทพเจ้าพระนามว่า อีศุวร

๒๖. คำสันสกฤตที่ใช้ในภาษาไทย โดยปกติจะลบวิภัติออก แต่บางครั้งจะใส่วิภัติเข้าไปในภาษาไทย ทั้งนี้เพื่อการสัมผัส เช่น

สัน. จิร (นาน) ไทยใช้ว่า จีริง เช่น ไม่จีริง

สัน. โมห (หลง) ไทยใช้ว่า โมโห (โกรธ)

๒๗. คำสันสกฤตบางคำที่ใช้ในภาษาไทย ใช้พยัญชนะตัวชั้นเป็นตัวสะกด โดยใส่ไม้หันอากาศ บนพยัญชนะตัวแรก เช่น

สัน. ยกุษ ไทยใช้ว่า ยักษ์

๒๘. คำสันสกฤตที่มีพยัญชนะตามกันตั้งแต่ ๒ ตัวขึ้นไป เมื่อใช้ในภาษาไทย จะใช้พยัญชนะตัวใดตัวหนึ่งเป็นตัวสะกด และใส่ไม้ทัณฑฆาตบนพยัญชนะที่เหลือ เพื่อไม่ให้ออกเสียง เช่น

สัน. การณ (ออกเสียงว่า การณะ) ไทยใช้ว่า การณ์

สัน. วิจารณ (ออกเสียงว่า วิจารณะ) ไทยใช้ว่า วิจารย์ ออกเสียงว่า วิจาน

๒๙. คำสันสกฤตบางคำ จะคงรูปเดิมไว้ในภาษาไทย แต่จะลบจุดใต้พยัญชนะออก เช่น

สัน. ภิกษุ ภาษาไทยใช้ว่า ภิกษุ ออกเสียงว่า พิกสุ

วิธีการนำคำภาษาสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทยตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเพียงแนวทางและตัวอย่าง ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลของภาษาสันสกฤตที่มีต่อภาษาไทย ซึ่งผู้สนใจสามารถศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้กับคำสันสกฤตอื่นๆ ที่มีลักษณะอย่างเดียวกันได้โดยอนุโลม

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาอิทธิพลของภาษาสันสกฤตที่มีต่อภาษาไทยตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้นักศึกษาหรือผู้สนใจจะต้องมีความรู้ภาษาสันสกฤตและภาษาไทยเป็นอย่างดี เพื่อหาแนวทางการเปรียบเทียบรูปคำของภาษาทั้งสองในแง่ความคล้ายคลึงกันและความต่างกันที่เด่นชัดซึ่งเป็นแนวทางให้สันนิษฐานรูปคำภาษาสันสกฤตที่ปรากฏในภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง

* * * * *

หนังสืออ้างอิง

อิทธิพลภาษาสันสกฤตที่มีต่อวรรณกรรมไทยสมัยสุโขทัย โดย รศ.ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร พ.ศ. ๒๕๒๘
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒.

Pali-English Dictionary by T.W. Rhys Davids Ph.D. and William Stede Ph.D.